

Kazenskopravno zakonodajstvo in slovstvo na Hrvatskem.

Poročilo profesorja dr. J. Šilovica na kongresu mednarodne kriminalistične družbe.

I. Kazenski zakon in načrt kazenskemu zakonu.

Na Hrvatskem je, kakor je to že dr. J. pl. Vlassics v svojem spisu: „Strafgesetzgebung der Gegenwart in rechtsvergleichender Darstellung“, na str. 184. poudarjal, še vedno v veljavi avstrijski kazenski zakon z dne 27. maja 1852. Ker je o tem zakonu prof. dr. Hiller obširno razpravljal, ne zdi se mi potrebno, da bi se bavil ž njim. Ker se pa v navedenem spisu „Strafgesetzgebung der Gegenwart“, ničesar ne omenja o hrvatskem načrtu kazenskega zakona, naj ga na kratko karakterizujem.

Načrt je delo takratnega pravosodnega šefa dr. Marijana Derenčina, kateri je dobro poznal praktične potrebe in kulturni stan svoje domovine, kakor mu niso bila nič manj znana evropska legislatura in kazenskopravna znanost.¹⁾

Načrt naslanja se na fundamentalna načela ogerskega kazenskega zakona, katera načela je dr. J. pl. Vlassics (l. c, str. 168) na kratko pa popolno razložil, vsled česar se omejim, da bom navedel samo karakteristične razlike načrta od njegovega vzora.

Hrvatski načrt peča se samo z zločini in pregreški; prestopki prepustili so se posebnemu načrtu, kateri pa doslej ni

¹⁾ Glej natančnejše o načrtu v spisu dr. E. Tauffer: Der kroatische Strafgesetzentwurf im Vergleiche mit den Bestimmungen des ungarischen Strafgesetzes und des oestereichischen Strafgesetzentwurfes (Na Dunaji, Manz, 1880) in v spisu istega pisatelja: Gesammelte Wohlmeinungen über den kroatischen Strafgesetzentwurf (Na Dunaji, Fäsy, 1882).

izišel. Ravna se toraj po sistemi delitve na tri vrste. Razvrstitev na hudodelstva in pregreške ne temelji na sistemi „*distinctio ex poena*“, ampak o tem, je-li se kvalifikuje dejanje kakor zločin ali kakor pregrešek, določujejo vedno izrečno navedeni objektivni kriteriji. V razvrstitvi tvarine nahajamo večjo diferenco v tem, da načrt obdeluje preje naklep, nemarnost, razloge, kateri izključujejo kazen, jo zmanjšujejo ali odpravijo, in potem še le kazni, ogrski zakon pa preje govori o kaznih in potem še le o poskusu, vdeležbi, naklepu itd.; sicer se v tem oziru bistveno ne razločujeta. Hrvatski načrt pridržal je smrtno kazen in sicer za usmrtitev kralja z namenom, za umor, storjeni z naklepom, in za razbojni uboj. Smrtna kazen zažuga se absolutno.

Kazni na prostosti so: voza, državna ječa in ječa. Kazen z vozo uporablja se izključno za zločine, državna ječa in ječa za zločine in pregreške. Dosmrtna vozna kazen zažuga se asolutno, vendar morejo tudi oni, kateri so se obsodili na dosmrtno vozo, po 15letni kazenski dobi in potem, ko se je konstatovalo, da so se obsojenci poboljšali, doseči, da se izpuste do preklica. Maksimum kazni na časno vozo traja 20 let, minimum traja 1 leto. Maksimum državne ječe znaša 20 let, oni navadne ječe 5 let, minimum obeh 1 dan.

Tudi hrvatski načrt sprejel je sistemo zapretila relativno določene kazni, ne da bi sodniku pravice priznal, da sme izmeriti kazen pod minimum zažugane vrste kazni ali da sme premeniti vrsto kazni, ako slednje v zakonu ni izrečno dovoljeno. Načrt opustil je naštevati olajšujoče in otežujoče okoliščnosti in ne navaja tudi nobenih pravil, kako naj se te okoliščnosti pri izmeri upoštevajo, pa pri določitvi kazni nahajajo se tako obširne meje, da je sodniku lahko v vsakem konkretnem slučaju najti pravično kazen. Pri nekaterih kaznivih dejanjih dovoljuje načrt, da sodnik pri jednom in istem dejanju določi težjo in lajšo vrsto kazni. Med temi mejami, pravijo motivi, naj velja izprevid sodnika, ampak judikatura naj nikdar ne stopi na mesto legislative, kar bi se zgodilo, ako bi bilo sodniku dovoljeno, da spozna na manjše kazensko zlo, kakor se glasi zakoniti minimum.

Od pravila, da se mora sodnik pri odmerjanji kazni strogo držati zakona, je ustanovljena izjema in sicer pri onih kaznivih dejanjih, na katere je zažugana ječa. Pri teh sme sodnik mesto

na kazen ječe, spoznati na kazen državne ječe, ako zakon pri teh kaznivih dejanjih z obsodbo ne združuje tudi postranske kazni izgube urada in zmanjšave političnih pravic in ako se vidi, da je krivec z ozirom na značaj kaznivega dejanja in njegove osebnosti vreden in potreben takošne izjeme.

Kazen z vozo izvršuje se po principih irske sisteme, kazen z ječo pa le tedaj, ako traja doba kazni najmanj jedno leto.

O obsegu onih zel, katera stvarjajo kazen z vozo, glase se določila ogerskega zakona in hrvatskega načrta precej jednako, samo, da načrt pri delavni sili poudarja, da se mora kaznencu dati opravilo kolikor mogoče z ozirom na njegove sposobnosti in razmere, katera določba manjka v ogerskem zakonu.

Pri državni ječi določen je v načrtu strožje obisk tujcev. Med tem, ko namreč ogerski zakon pravi, da veljajo glede občevanja s tujci za državno ječo milejše določbe kakor za vozo in ječo, določuje hrvatski načrt, da naj bodo pod strogim nadzorstvom in da se jim sme občevanje s tujci dovoliti samo, ako zahteva to nujna potreba ali v posebno važnih slučajih.

Kazen ječe po načrtu odgovarja ječi ogerskega zakona s tem razločkom, da po načrtu kaznenci med navedenimi deli ne smejo prosto voliti, ampak se morajo siliti k delu, primernemu njihovim sposobnostim in razmeram. Prosta volitev med delom dopustna je le tedaj, ako kaznenec povrne škodo, katero je povzročilo njegovo kaznivo dejanje, ako plača stroške kazenskega postopanja in ako da primerno varnost za povrnitev stroškov za izvršitev kazni. V slučajih, kateri so vredni posebnega ozira, in ako so dani tudi vsi prej navedeni pogoji, sme se kaznenec takrat, ko se izreče razsodba, oprostiti celo tudi dolžnosti dela.

Načrt določuje globo skoro pri isto toliko kaznivih dejanjih kakor ogerski kazenski zakon, in sicer pri zl činih samo kot postransko kazen, pri pregreških pa deloma kot poglavitno kazen, deloma kot postransko kazen, obligatorno kakor tudi fakultativno. Pri zločinih določuje skalo 10 do 3000 gld., pri pregreških 5 do 1000 gld. Globa premeni se, ako se ne plača, v ječo oziroma državno ječo. Kazen na prostosti, katera stopi, ako se denarna kazen ne more iztirjati, ne sme presegati jedno leto.

Razun postranskih kazni, da se predmeti, kateri služijo za izvršitev zločinov in pregreškov, zasežejo, da se tuji zločinci izženejo, da se izvrševanje poklica prepove, pozna načrt kot postransko kazen tudi še, da se sme postaviti obsojenec pod policijsko nadzorstvo, da se iztira, da izgubi urad in da se mu začasno vzamejo politične pravice.

Kar se tiče iztiranja, sme se hrvatski državljani iztirati za določen čas ali za zmiraj iz gotovega kraja ali iz okraja, ako bi njegovo tamkajšnje daljno bivanje bilo nevarno osebni varnosti, premoženju ali javni nramnosti.

Pri določitvi postranskih kazni glede izgube urada in začasne odtegnitve političnih pravic ravna se načrt bistveno tudi po principih ogerskega zakona. Z vsako obsodbo na smrt ali na vozo spoznati se mora tudi, da izgubi obsojenec urad in da se mu odtegnejo politične pravice. Voza stigmatizuje se s tem kot sramotilna. Ako pa tak zločin izjemoma ni nastal iz zaničljivih motivov, dovoljuje zakon sodniku, da določi po prosti volji namesto kazni voze tako vrsto kazni, s katero lete postranske kazni niso združene ex lege, pa le tedaj, ako je le-ta vrsta kazni v zakonu zažugana poleg voze.

Načrt določuje med dejanji, katera so kazniva na zahtevanje razžaljenja, in med delikti, kateri se zasledujejo samo vsled zasebne obtožbe. Delikti, kateri so kaznivi na zahtevanje razžaljenja, so po motivih oni delikti, pri katerih prevaguje javna korist, zasebni delikti pa so oni, pri katerih prevaguje zasebna korist. Delikti na zahtevanje so: pregrešek proti volilnemu pravu (§-i 129.—134.), obrekovanje ali razžaljenje časti javnega uradnika glede njegovega uradovanja, duhovnika ali vojaške osebe (§ 239.), obrekovanje ali razžaljenje časti vladarja ali glavarja tuje države, poslanika ali opravnika [Chargé d' affaires] (§ 240.), odpeljava nedoletne ali neomožene ženske osebe z njenim privoljenjem (§ 281.), nezvestoba (§ 323.), zloraba tuje firme, industrijske znamke itd. (§ 350.) in poškodba stvari (§ 356.).

Zasebni delikti so: pregrešek zapeljave nedolžnega dekleta izpod 16 let (§ 224.), prešeštvo (§ 226.), obrekovanje in razžaljenje časti (§ 238.), lahka telesna poškodba (§ 268.), tatvina ali nezvestoba med zakonski in sorodniki, kateri žive v skupnem gospodarstvu, in ponatis. Pri deliktih na zahtevanje ima pravico staviti

predlog ona oseba, katera je po kaznivem dejanju neposredno oškodovana. Predlog preklicati, dopustno je le do onega časa, da poda javni obtožitelj obtožnico. Od zasebne tožbe sme se pa nasprotno odstopiti, dokler se ni razsodba razglasila.

Načrt nima nobene splošne določbe glede povratka h kaznivemu dejanju. Načrt določuje, kakor pravijo motivi, v specijelnem delu strožjo kazen za povratek h kaznivemu dejanju samo pri onih deliktih, pri katerih se mora po njih naravi iz povratka sklepati na ukoreninjeno nagnjenost, zopet storiti isti zločin ali zločin jednake vrste. Ta nagnjenost daje nam dokaz o bolj intenzivni zločinski volji, vsled česar zasluži strožjo represijo.

Taki delikti so: tatvina, poneverba, rop, izsilba, prikrivanje, goljufija in zažig. Kaznenci, kateri se glede teh zločinov in pregreškov povrnejo, ne smejo se izpuščati do preklica.

Poglavje, katero govori o razlogih, koji izključujejo preganjanje in izvršitev kazni, odgovarja bistveno ogerskemu zakonu.

Glede definicije poskusa ni načelne razlike med načrtom in njegovim vzorom; tudi vdeležba obravnava se večinoma po isti h načelih.

Kar se tiče prostornega in osebnega obsega, za kateri velja kazenski zakon, strinja se načrt z malo izjemami z ogerskim zakonom. Razlika je glede vprašanja izdeželstva, o katerem načrt nima nobene določbe. Drugo razliko nahajamo v določbi §-a 9. načrta, po kateri se mora Oger radi zločina ali pregreška, katerega je storil v inozemstvu ali na Ogerskem, izročiti pristojnemu ogerskemu oblastvu; ravno tako v določilu §-a 7., po katerem se mora Hrvat, kateri je storil zločin ali pregrešek na Ogerskem, radi vpeljave kazenskega postopanja in odmere kazni izročiti pristojnemu ogerskemu sodišču.

II. Kazenskopравни posebni zakoni.

Ker je profesor dr. Hiller (l. r.) že govoril o posebnih zakonih, kateri so nastali za časa absolutizma, omejim se na avtonomne hrvatske zakone, kateri se radi pregleda uvrste sistemi avstrijskega kazenskega zakona.

1. Zakon z dne 17. maja 1875 o odpravi verižne kazni, po katerem so se določila kazenskega zakona o ukle-

panji jetnikov odpravila in po katerem se sme uklepanje uporabljati samo disciplinarnim potom pri posebno upornih, silovitih in drugih jetnikih, kateri hujskajo k upor, in pri poskušenem pobegu. Mesto na verižno kazen spoznati je pri težki ječi na kako drugo, po zakonu dopustno poostrilo.

2. Zakon z dne 22. aprila 1875 o pogojnem dopustu kaznencev (dopust do preklica).

Na Hrvatskem je v vseh kaznilnicah (le teh je čvetero in sicer po jedna moška kaznilnica v Mitrovici, Gospiču, Lepoglavi in jedna ženska kaznilnica v Zagrebu) vpeljana irska ali progresivna sistema. Izvrševanje kazni na prostosti urejeno je v kaznilnicah po naredbi deželne vlade z dne 25. februvarja 1878, št. 169. Po tej naredbi izvršuje se kazen ječe:

- a) potom samotnega zavora precej po nastopu kazni;
- b) potom skupnega zavora po klasifikaciji kaznencev, izvršeni na temelju njih individualite in moralnosti;
- c) potom prestavitve v vmesni zavod.

Vsak na novo vstopivši kaznenec pride praviloma takoj po nastopu kazni v samotni zavor, kateri traja redno 8 tednov, pa se sme podaljšati po kaznilničnem ravnatelji. V samotnem zavoru dobivajo kaznenci od tretjega dne dalje delo in primerno čtivo. Po samotnem zavoru pridejo v skupni zavor, kjer skupno žive in delajo. Skupni zavor deli se v dva poglavitna oddelka. V prvi oddelek pridejo vsi kaznenci iz samotnega zavora, in ostanejo v njem oni, ki so prvič obsojeni, tri mesece, računši od nastopa kazni, oni, ki so že sodno kaznovani, 6 mesecev, povračljivi pa 7 mesecev. Kaznenci prvega oddelka ne dobijo nobenega plačila za svoje delo in tudi ne uživajo drugih ugodnosti kaznencev drugega oddelka. V vsakem tem oddelku razdeljujejo se kaznjenci na 9 pododdelkov. V prvi pododdelek spadajo kaznenci pod 24 letom, ki so bili dotlej neomadeževani in ki so izvršili zločin iz lahkomišelnosti ali nepremišljeno; v drugi pododdelek oni kaznenci pod 24 letom, ki so bili dotlej neomadeževani in ki so izvršili zločin namenoma, ampak ne iz dobičkarije in ki se ne morejo smatrati kot moralno pokvarjeni; v tretji oddelek oni dotlej neomadeževani kaznenci slabega glasu, pri katerih se mora spoznati iz motivov, iz tega kako se je izvršil zločin, in iz drugih opazovanj, da so moralno pokvar-

jeni ali slabi; v četrti oddelek kaznenci nad 24 letom, sicer jednaki onim prvega oddelka; v peti kaznenci nad 24 letom, sicer jednaki onim drugega pododdelka; v šesti kaznenci nad 24 letom, sicer jednaki onim tretjega pododdelka; v sedmi oni kaznenci nad 24 letom, kateri so bili sicer že sodno kaznovani, o katerih se pa ne more trditi, da so moralno pokvarjeni; v osmi oni povračljivi kaznenci, kateri še niso bili kaznovani zaradi zločina iz dobičkarstva, in v deveti vsi drugi povračljivi kaznenci. Razun teh pododdelkov napraviti se smejo v vsakem oddelku še drugi po izobrazbi, veri, motivih zločina itd., kolikor pripuščajo kaznilnični prostori. Kaznenci, kateri so dejanski pokazali, da so na potu poboljšanja, pridejo v vmesni zavod, kateri je zunaj kaznilnice, ampak v njenem obližju. V vmesni zavod pridejo pod navedenimi pogoji kaznenci drugega oddelka, potem, ko so prestali tri osminke svoje kazni; ako so izključeni od dobrote odpusta do preklica, potem ko so prestali štiri osminke svoje kazni; oni pa, ki so obsojeni na dosmrtno težko ječo, po 10 letih. V vmesnem zavodu nudi se jim prilika pokazati svoje poboljšanje s tem, da brez nadzorstva pridno delajo in dokažejo zmožnost pridobivanja in moč, skušnjavam, katerim so izpostavljeni, ustavljati se.

Po preje navedenem zakonu smejo se do preklica izpuščati oni kaznenci, kateri so bili zaradi zločina prvokrat obsojeni, potem ko so prestali polovico kazni; oni kaznenci, kateri so bili obsojeni drugič zaradi zločina, potem ko so prestali tri četrtine svoje kazni. Oni kaznenec, kateri je bil obsojen več kakor dvakrat zaradi zločina iz dobičkarstva ali zaradi zažiga je od te dobrote popolnoma izključen.

Odpust more se preklicati, ako se odpuščenec slabo obnaša, v katerem slučaju se mu čas od odpusta ne vračuna v dobo kazni.

O odpustu razsojuje ban na predlog kaznilničnega ravnateljstva. Med časom odpusta smatra se odpuščenec kot kaznenec.

Najboljši dokaz za to, da se je odpust do preklica na Hrvatskem jako dobro obnesel, je okolnost, da se je moralo izmed 600 kaznencev, kateri so se odpustili v dobi od 1885. leta do leta 1894., odpust preklicati samo pri štirih.

3. Zakon z dne 10. junija 1890 o nasledkih kazenskih razsodeb in kazni.

S tem zakonom odpravila se je vsaktera omejitev državljske zmožnosti za dejanja, kakršna je dotlej obstajala kot nasledek kazenskih obsodeb. Z obsodbo radi zločina združeno je ex lege: izguba mandata za skupni državni zbor in za hrvatski deželni zbor, izguba članstva okrajnega in občinskega zastopa, izguba pravice izvrševati posel porotnika ali prisednika, izguba volilne pravice, izguba državnih in drugih javnih deželnih ali občinskih uradov ali opravil, izguba pravice do preskrbe, do katere dajo pravico le-ti uradi in opravila, ravno tako izguba preskrbe in miloščine, katere se je uživalo vsled opravljanja teh uradov in služeb, izguba odvetništva, beležništva, javne agencije, javnih naslovov, kateri ne preidejo na naslednike, akademičnih stopinj in dostojanstev, domovinskih redov in častnih znamenj in pravice, nositi tuje rede in znamenja.

Glede teh nasledkov obsodbe razločevati je tri skupine kaznivih dejanj. V prvi dve skupini spadajo zločini, kateri ne onečaščajo, v tretjo zločini in prestopki, kateri so onečaščujočega značaja. Pri zločinih prve skupine nehalo nasledki obsodbe, kadar se je kazen prestala ali če je zločinec pomiloščen. Isto zgodi se tudi pri zločinih druge skupine (kamor spadajo: motenje javnega miru, ako se ta zločin ne nanaša na osebo kralja, tretji slučaj javnega nasilstva, ako se je ta zločin izvršil iz političnih motivov, prvi in drugi slučaj javnega nasilstva, dvoboj in hudodelstvo potuhe z ozirom na navedene zločine); samo da tukaj ni združena z obsodbo izguba mandata niti za hrvatski deželni zbor, niti za skupni državni zbor, ako se poslanec obsodi na kazen na prostosti izpod dveh let. Pri tretji skupini zločinov in prestopkov nehalo nasledki obsodbe po preteku treh, petih, oziroma desetih letih potem, ko se je prestala kazen. Izgubljene pravice ne ožive v nobenem slučaju, kadar nehalo nasledki kazni, ampak pridobi se samo zmožnost, pridobiti si zopet te pravice. Z obsodbo radi pregreškov in drugih prestopkov navedeni nasledki niso združeni.

Vsak obsojenec ima pravico pri sodišču zahtevati izdajo spričevala o tem, da so nehali nasledki obsodbe.

Proti odloku, s katerim se ta zahtev ek odbije, pristoja mu, pritožba, proti odloku okrajnega sodišča na sodni dvor in proti onemu sodnega dvora na kasacijsko sodišče.

4. Zakon z dne 17. maja 1875 o rabi tiskovin je popolnoma analogen avstrijskemu tiskovnemu zakonu, o katerem je govoril profesor dr. Hiller (l. c. str. 135—136), vsled česar ni treba, da bi se o njem vnovič govorilo. Le to bi omenil, da je porotno sodišče na Hrvatskem pristojno samo za zločine in pregreške, kateri so se zakrivili po tiskovinah, in sicer je za vso deželo pristojen sodni dvor v Zagrebu kot porotno sodišče. Porotniki jemlje se izmed prebivalcev zagrebškega mesta.

5. Zakon z dne 10. januarija 1885 o odgovornosti bana za kraljestva Hrvatsko, Slavonijo in Dalmacijo in predstojnikov oddelkov deželne vlade.

Ban, njegov namestnik in resortni šefi morejo se radi vsakega premišljenega dejanja, s katerim se hudo prekrši kateri hrvatski temeljni zakon ali kaki drugi zakon, s katerim se oškod ali spravi v nevarnost zakonita državnopravna samostojnost hrvatske nasproti zvezi z Ogersko ali le-ta zveza sama, tožiti pred regnikolarnim sodnim dvorom. Le-to sodišče sestoji iz 12 sodnikov kasacijskega sodišča in iz 12 pravnikov, katere voli deželni zbor, vendar ne iz svoje srede. Kazni, na katere se spozna, so odstava od urada, s katero je združena nesposobnost, da bi dotičnik se mogel zopet nastaviti v državni službi in odpust iz službe. Ako se znači prestop ek ob jednom kot dejanje, katero je kaznivo po kazenskem zakonu, pristoja preganjanje in kaznovanje rednim sodiščem. Rehabilitacija obsojenca zgoditi se sme le, ako v to privoli deželni zbor.

6. Z. čl. XIV. ex 1870., s katerim se je ustava Ogerske in Hrvatske, njih državna vkupnost in državna zveza z Avstrijo postavila pod varstvo določil §-ov 58. in 65. kaz. zak.

Le-ta zakon določuje 'jedino kaznivo dejanje, katero se preganja na Hrvatskem na zahtevanje, to je podpihovanja proti stalni vojski ali deželni brambi, kateri se more preganjati samo na zahtevanje državnega vojnega ministra ali ministra za deželno brambo.

7. Zakon z dne 20. decembra 1886, s katerim so se prenarodila oziroma popolnila nekatera določila kazenskega zakona.

S tem zakonom se je pri hudobnem poškodovanju tuje lastnine in pri tatvini hudodelska kvalifikacija glede zneska v tem oziru premenila, da se je znesek, radi katerega postanejo ta dejanja zločini, zvišal od 25 gld. na 30 gld. Pri tatvini uvedla se je razun tega nova zločinska kvalifikacija iz kakovosti dejanja, in sicer ako je pri tatvini dvoje ali več oseb sodelovalo, katere so se združile v to svrho, da izvrše ropanja ali tatvine. Pri tej zločinski kvalifikaciji in pri oni iz lastnosti ukradene stvari in lastnosti storivca zvišal se je znesek od 5 gld. na 25 gld. Tatvina iz navade se je kot zločinska kvalifikacija črtala; obdržala se pa je navada pri zločinu goljufije kot razlog, ki zvikšuje kazni. Pri uradni nezvestobi zvišal se je znesek od 5 gld. na 25 gld., pri drugih nezvestobah od 50 gld. na 100 gld. in pri goljufiji od 25 gld. na 50 gld. Ob enem se pa je pri tem zvišanji zneska kot zločinska kvalifikacija kazenski postavek pri prestopkih tatvine nezvestobe zvišal od 6 mesecev na 1 leto.

8. Zakon z dne 2. decembra 1889, s katerim so se ustanovila kazenska določila za prestopke proti vojnemu zakonu. Le-ta zakon ima popolnoma jednake določbe, kakor š. i 45., 47., 48 in 49 vojn. zak. (z. čl. II. ex 1889 skupnega državnega zbora). Da zadobe le-te določbe vojnega zakona, katere določujejo pregreške, veljavo tudi na Hrvatskem, moral se je izdati posebni zakon, ker je Hrvatska v pravosodnih zadevah popolnoma avtonomna.

9. Zakon z dne 4. junija 1888, s katerim se ustanovljajo kazenska določila v varstvo morskega kablja. Le-ta zakon kvalifikuje premošljeno in nemarno poškodovanje morskega kablja in določuje za premošljeno poškodovanje morskega kablja kazni strogega zavora do 2 let in globo do 100 gld. in za nemarno poškodovanje kazni strogega zavora do 3 mesecev in globo do 100 gld. Razun tega določuje ta zakon več prestopkov, tičočih se morskega kablja.

10. Zakon z dne 11. decembra 1890, s katerim se ustanovljajo kazenska določila za zapeljavanja k nepokorščini proti vojaškemu pozivnemu povelju. Ta

zakon kvalifikuje zapeljavanje k nepokorščini proti vojaškemu pozivnemu povelju za časa vojne kot hudodelstvo in zažuga kazen ječe do 2 let. V mirnih časih je zapeljavanje pregrešek in se kaznuje z zaporom do 3 mesecev.

11. Zakon z dne 27. avgusta 1888. s katerim se uravnava živinske zadeve. S tem zakonom razveljavili so se §-i 387., 400., 401. in 402. k. z. Zakon zažuga za prestopok proti oblastvenim naredbam glede odvrnitve živinske kuge kazen strogega zapora do 1. leta in z globo do 1000 gld.

12. Zakon z dne 14. januvarija 1875, o shodnem pravu, čegar § 19. določuje, da je prekršek tega zakona prestopok in zažuga kazen zapora do 6 tednov in globo do 200 gld.

III. Slovstvo.

Hrvatski pravniki so zmožni nemškega jezika, vsled česar morejo brez težkoč uporabljati in uporabljajo nemško pravno literaturo. Zaradi tega uporablja se tudi na Hrvatskem literatura, ki se bavi z avstrijskim kazenskim zakonom, katero je navedel dr. pl. Hiller (l. c.), in judikatura kasacijskega sodišča na Dunaji. Iz tega razloga je hrvatska literatura o veljavnem kazenskem zakonu, kjer ni bilo potrebe, jako skromna.

Prva sistematična obdelava izišla je še-le leta 1893. z naslovom „Kazneno pravo“, po dr. K. Janku, predelana od dr. J. Šiloviča v znanstveni knjižnici hrvatske deželne vlade, oddelek za bogočastje in nauk.

Monografična literatura h kazenskem zakonu nahaja se posebno v 22. letnikih mesečnika hrvatskega pravniškega društva, katerega je urejeval od leta 1875. do vštetega leta 1891. pokojni vseučiliški prof dr. B. Lorković, od leta 1892. ga pa urejmeta štj. Kranjčić in dr. J. Šilović. Od večjih monografij, katere so izišle samostojno, naj omenim:

dr. Milan Mikanec, *Kazen smrti*, Zagreb 1881;

F. Tudja, „Kaznioništvo u obće, a napose u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji“, Zagreb 1888;

dr. J. Šilović, „Nuždna obrana“, Zagreb 1890;

M. Rojc, „Rapsodične misli o budućnosti kaznenoga prava“, Zagreb 1888;

dr. E. Tauffer, „Der progressive Strafvollzug in Ungarn und Kroatien“. v Holtzendorff-ovem in Brentano-vem „Jahrbuch für Gesetzgebung e. t. c.“ 1878;

dr. E. Tauffer, „Lepoglavska kazniona tečajem godina 1888—1889“, Zagreb 1880;

dr. E. Tauffer, „Obrtni odnošaji u kr. zem. kaznioni u Lepoglavi“, Zagreb 1881;

dr. E. Tauffer, „Die Erfolge des progressiven Strafvollzuges in der eigenen Staatsregie in der königl. kroatischen Landesstrafanstalt in Lepoglava“, Berlin 1893;

dr. Fr. Vrbanić, „Kriminalitet žiteljstva u Hrvatskoj i Slavoniji“, Zagreb 1887;

Stj. Kranjčić, „Statistički pregled odnošaja u kr. zem. kaznionah kraljevine Hrvatske i Slavonije za godine 1885—1894, izradjeno kod kr. hrv. slav. dalm. zemaljske vlade odjela za pravosudje“, Zagreb 1896.

Kazenski zakon in poznejši zakoni kazenskopravne vsebine izdali so se v hrvatskem jeziku in sicer: dr. Hinko Hinković, „Kazneni zakon od 27. svibnja 1852“, Zagreb 1884, dr. Stj. Kranjčić in A. Rušnov, „Kazneni zakon o zločinstitvih i prekršajih od 27. svibnja 1852 sa naknadnimi zakoni i naredbami“, Zagreb 1890.

Avtonomni in skupni zakoni razglašajo se v uradni hrvatski izdaji v zborniku zakonov in naredeb veljavnih za kraljevini Hrvatsko in Slavonijo (Zagreb 1863—1896); razun tega izdajajo se v nemškem prevodu pod naslovom „Gesetze der Königreiche Kroatien, Slavonien und Dalmatien“.

Razsodbe se uradno še vedno ne razglašajo; pač jih pa prinaša preje navedeni mesečnik.

Slovstvo k načrtu kazenskega zakona.

Hrvatski načrt izišel je ob jednom z motivi, kateri so jako skrbno in obširno izdelani, leta 1879, z naslovom: „Osnova novoga kaznenoga zakona o zločinstitvih i prestupcih za kraljevine Hrvatsku i Slavoniju uz obrazloženje“, Zagreb 1879; nemški prevod izdal je dr. E. Tauffer v preje omenjenih „Wohlmeinungen“.

Razun preje navedenih recenzij dr. E. Taufferja o načrtu izišle so še sledeče:

dr. Fr. v. Schwarze, „Der kroatische Entwurf“, Gerichtsaal, B. XXXI. H. 8;

dr. E. Ullmann, „Bemerkungen zu dem ersten Theile des Entwurfes eines Strafgesetzes für die Königreiche Kroatien und Slavonien“, Gerichtsaal, B. XXXII. H. 6 in 7;

dr. E. Brusa, „Il progetto del codice penale croato“, Rivista di Discipline Carcerarie 1880, Fasc. 6;

dr. J. Ružić, „Ocjena osnove kaznenoga zakona“, Mjesecnik 1880;

Profesorski kolegij pravne fakultete hrvatskega vseučilišča v Zagrebu izdal je: „Mnenje profsorskega sbora pravo i državo slovoga fakulteta na kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu ob osnovi novoga kaznenoga zakona“, Zagreb 1881, kateri spis je uredil prof. dr. J. Čakanić.

Razun teh izišla so še manjša menenja in sicer od dr. E. Makanca v Slobodi 1881, od dr. A. Körösi-ja v Jogtudo-manyi Közlöny 1880, od Anonymus-a v Obzoru 1880 in od dr. T. Löw-a v Magyar Igazságügy XIII.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) V slučaju zapeljave, katera stvarja učin prestopka po §-u 506. k. z., presojati je zasebnopravni zahtevek zapeljanke po §-u 1324. o. d. z., in zapeljanka nima samo pravice do odškodbe, ampak do popolnega zadostila.

Tožnica zahtevala je od toženca B., kateri je bil radi prestopka po §u 506. k. z. pravomočno obsojen, s tožbo, da jej mora toženec škodo, katero jej je s tem prizadjal, da jo je pod nedopolnjeno obljubo zakona zapeljal in onečastil, povrniti z zneskom določenim s številkami.

Le-ta zahtevek zavrnili sta enoliko obe nižji instanciji. Vodilo jih je pri tem naslednje pravno razmotrivanje:

Zapeljava sama na sebi ne vtemeljuje še nobene pravice do povračila. Le-ta pravica nastane temveč šele v slučajih, ako zapeljanka pozneje rodi otroka. Radi tega se samo pridržuje po